

II RIIGIKOGU

6. istungjärk. **Protokoll nr. 151 (27).** 1924. a.

**II Riigikogu koosolek 30. oktoobril
1924 a. kell 11.50 min.**

Kokku on tulnud 85 Riigikogu liiget.

Walitsuse looshis: rahaminister **O. Strandman**, riigikassa juhataja **P. Öpik**.

P ä e w a k o r d :

1. Riigiteenijate ühekordse toetuse seadus — III lugemisel.

2. Tolli-põhitariifide osalise muutmise seadus — II lugemisel.

3. Hoolekandeseadus — I lugemisel.
Koosolekut juhatab abiesimees **L. Raudkepp**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Wain**.

Koosolek algab kell 12.40 min.

Juhataja **L. Raudkepp**: Awan Riigikogu tänase kolmanda koosoleku. Päewakord on Riigikogu poolt kindlaks määratud.

1. Riigiteenijate ühekordse toetuse seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Zimmerman** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu seaduseelnõu pealkiri.

Riigiteenijate ühekordse toetuse seadus.

Aruandja **J. Zimmerman** (loeb): „§1. Kõigile riigiteenijatele ja õpetajatele, kes riigikassast palka saavad ja kes 1. nowembriks 1924 a. on olnud wahet pidamata vähemalt 6 kuud teenistuses, määratakse ühekordse toetusena palgalisa viimase poole kuupalga suuruses, ja neile, kes on õigustatud saada perekonna-abiraha, weel lisaks perekonna-abiraha ühe kuu määral.

Käesolewas paragrahwis tähendatud määral saavad ühekordset toetust ka riigiasutuste ja -ettevõtete töölised, kes 1. nowembriks 1924 a. on olnud wahet pidamata 6 kuud riigiasutuse wõi -ettevõtte teenistuses.

Toetus maksetakse wälja alates 1. nowembrist 1924 a.

M ä r k u s. Riigiteenijate kaitsewäes

järeloppusel olemise aeg arwatakse selles seaduses määratud ühekordse toetuse saamise suunas riigiteenistusaja hulka.“

Seda seaduseelnõu läbi waadates ühes Riigikogu redaktsiooni komisjoni liigetega, selgus, et selles seaduseelnõus sõna „suunas“ mitte omal kohal ei ole ja sellepärast tuleb siin redaktsiooniline parandus teha, nimelt „suunas“ asemele wõtta „suhtes“.

Rahaminister **O. Strandman**: Kui tänased koosolekud kindlaks määrati, siis tegin mina ettepaneku, et selgitamiseks tuleks aega jätta, sest siin on nii palju parandusi tehtud, Riigikogu aga siiski otsustas koosolekud kindlaks määrata ja ära pidada, et seda seadust oleks wõimalik weel täna wastu wõtta. Nüüd on aga niisugune olukord tekkinud, et teisel lugemisel on wastu wõetud rkl. Johanson'i poolt tehtud parandus, nimelt § 1 juurde, mis järgmiselt käib: „Käesolewas paragrahwis tähendatud määral saavad ühekordset toetust ka riigiasutuste ja -ettevõtete töölised, kes 1. nowembriks 1924 a. on olnud wahet pidamata 6 kuud riigiasutuse wõi -ettevõtte teenistuses“. Selle härra Johanson'i poolt ettepanud paranduse järele oleksid õigustatud saada toetusraha kõigi riigiettevõtete töölised, see on mitte ainult raudteedepoo ja mitte ainult sadamatehaste töölised, waid ka riigi turbatööstuse ja põlewkiwitööstuse töölised ja arwatawasti ka riigimõisate töölised. Peale selle oleks lugu nii, et näiteks riigi turbatööstuse ja põlewkiwitööstuse ametnikud, kes kuupalga peal on, seda abiraha ei saaks, kuna töölised selle abiraha osaliseks saaksid. Peale selle on weel § 2-ses öeldud, — ja ilma § 2-ta ei saa seda seadust wastu wõtta, — et nimetatud kulude katteks awatakse riigikassas rahaministri poolt tarwilikul määral eelkrediidid. Nüüd on aga nii, et riigi turbatööstus ja põlewkiwitööstus oma eelarwe järele töötawad, rahaminister saab neile küll riigikassast krediiti awada, aga siis ei ole see nende asutuste krediit, waid riik määrab neile teatava toetusraha. Siis on kõigetähtsam weel selles küsimuses see, et rahaministril ja

ka Wabariigi Walitsusel ei olnud mingisugust wõimalust kalkuleerida, kuipalju härra Johanson'i ettepanek riigile maksuma läheb. Mul oli waheajal, enne kui see parandus wõi ettepanek hääletamisele tuli, läbirääkimine mõne sotsiaaldemokraatliku partei liikmega, ja nemad awaldasid arwamist, et toetusraha tuleks anda Tallinna raudteedepoo ja sadamatehaste töölistele, ja nimelt nendele, kes on vähemalt 1 aasta teenistuses olnud, ja igale üksikule töölistele mitte rohkem, kui 2½ tuhat marka. Mina isiklikult kalkuleerisin siis järele, kui suured kulud sellest wõiksid tulla, ja arwasin, et riigikassa sarnase summa wõiks ehk wälja maksta, ehk ma küll selle kohta nõusolekut awaldada ei saanud, sellepärast, et see summa, mis maksmisele oleks tulnud, teadmata oli. Praegu on aga riigikassa juhatajaga läbi räägitud, ja täpseid andmeid selle kohta, kuipalju tööliste toetusraha maksuma läheb, nii ruttu üldse saada ei wõi, sellepärast, et riigiasutustes ja -ettewõtetes ei ole tööliste palgad mitte eriti kalkuleeritud, waid tööliste palgad on töösummade sisse kalkuleeritud, ja sellepärast täpselt öelda, kuipalju see riigile maksuma läheb, on wõimatu. Kõike seda arwesse wõttes pean tähendama, et kui Riigikogu niisugusel kujul § 1 wastu wõtab, siis minul isiklikult wõimatu on selle seaduse täitmisele asuda.

E. Weberman (rhsw.): Teisel lugemisel tegin mina ettepaneku § 1 juurde wõtta märkus, mille järele neil, kes koosseisude vähendamise tagajärjel riigiteenistusest on wabastatud, sel puhul, kui nad uuesti teenistusse wõetud, arwatakse wabaoleku aeg teenistusaja hulka. Ma kordan seda ettepanekut ja lisan juurde, et kahtlustustel, mis mõnelt poolt tekkinud, nagu saaksid minu ettepaneku wastuwõtmise puhul need ametnikud mitmekordset toetust, kuna nad wabastamise puhul 3 kuu palga kätte saanud, neil kahtlustustel alust ei ole, sest eriseaduse põhjal, mis suwel wälja anti, ei saa nad 3 kuu palka mitte, kui nad uuesti teenistusse on astunud. Sellepärast loodan, et see parandus 3. lugemisel wastu wõetakse.

J. Jaakson (rhw.): Austatud Riigikogu liikmed! Demokraatliku liidu nimel teadustan, et liit hääletab härra Johan-

son'i poolt teisel lugemisel tehtud paranduse wastu järgmistel motiividel. Selles paranduses räägitakse riigiasutuste- ja ettewõtete töölistest. Asutused ja ettewõtted, kelle töölistel eeltähendatud õigus on, peaksid väga täpselt ära tähendatud olema. Kui see mitte täpselt ära ei ole tähendatud, siis sünnitab see väga suuri segadusi ja walmistab rohkesti asjata protsesse riigiasutuste ja nende asutuste tööliste wahel. See aga ei ole soowitaw. Tehtud paranduses ei ole kindlasti ära tähendatud need riigiasutused ja -ettewõtted, kelle töölistele õigus antakse poole kuupalga peale. Härra rahaminister tõi juba ette, et jääb näiteks selgusetu, kas ka riigimõisad kuuluvad nende ettewõtete hulka. (Wahelhüüded paremalt poolt: Muidugi kuuluvad. L. Johanson, sd.: Mikspärast see selge ei ole?) Just sotsiaaldemokraatide poolt kuulsin mina waheajal, et olla selge, et riigimõisad siia hulka ei kuulu, nüüd aga seletatakse sealt poolt, et olla selge, et nad kuuluvad. See on kindlaks tõenduseks, et asi selge ei ole.

Samuti ei ole selge, kas riigi turbatööstus ja põlewkiwitööstus kuuluvad siia hulka. Kahtlustuseks annab põhjust see asjaolu, et need ettewõtted töötawad omal arwel, neile määratud põhikapitaali põhjal, katawad ise oma sissetulekutest kulud. Sellepärast tõuseb küsimus, kas see õige oleks, kui meie osa nende ettewõtete kuludest tahaksime kahta riigikassast. Kas on selleks tõsist põhjust, et riik omast kassast peaks andma toetust nendele ettewõtetele, kes töötawad iseisewalt, oma majanduslikul alusel. Näiteks Eesti pank ja mitmed teised riigiettewõtted. Mina leian, ei ole ühtegi arusaadawat põhjust nende ettewõtete töölistele hakata tasu maksuma riigikassast, sellepärast arwan, et ei ole selge, kas tähendatud ettewõtted ka siia hulka kuuluvad wõi mitte. (Wahelhüüed: Kuuluvad!)

Peale selle ajaks see kõik arwepidamise segi, kui meie riigikassast hakkasime toetussummasid määrama asutustele ja ettewõtetele, kes töötama peawad majanduslikult iseseisewalt, oma põhikapitaali põhjal. Meie teeksime seeläbi wõimetuks nendel ettewõtetel kõik kalkulatsioonid wäljaminekute ja sissetulekute asjus. Sellepärast sel kujul, nagu see parandus on tehtud, ei saa meie tema poolt

hääletada, seda enam, et see ettepanek on tehtud ja otsekohe ka vastu võetud, ilma et walitsusele oleks aega antud selleks, et selgusele jõuda, kuipalju see parandus meie riigikassale kulusid peale paneb. Sarnane kulude pealepanemine riigikassale, ilma et järele oleks kaalutud, kas riigikassa suudab neid kulusid katta, on minu arusaamisejärele täiesti võimatu. Kui tahetakse toetust anda ka riigiasutuste ja -ettevõtete töolistele, siis peaks see põhjalikumalt välja töötatud ja läbi kaalutud olema; seda võiks teha iseseadusega, mis põhjalikumale läbikaalumisele tuleks nii walitsuses kui ka parlamendis, aga mitte niimoodi, et täna siin tehakse ettepanek ja otsekohe peab see ettepanek ka vastu võetama, ilma pikema kaalumiseta.

Demokraatliku liidu nimel teen ettepaneku, teine lõige paragrahw esimeses, mis sisaldab härra Johanson'i poolt tehtud paranduse, välja jätta.

K. Wirma (sd.): Härra rahaministri seletustest võis aru saada, nagu oleksin mina lubanud teisel lugemisel mingisuguse ettepanekuga esineda. Pean tähendama, mina niisugust lubadust andnud ei ole. Minu teada oli lugu nii. Üksikute rühmade liigete wahel olid läbirääkimised, ja neist kuulsin mina, et põhimõttelikult ei olda selle vastu, et töölised riigiettevõtetes näiteks raudtee- ja sadamatehastes ja muudes niisugustes ettevõtetes, kes riigikassast palka saavad, ka käesolewa seaduse alla kuuluksid. Et asja selgitada, pöörasin mina härra rahaministri poole, kelle ümber mitmed Riigikogu liikmed olid, ja nimelt mitmest rühmast, kes ka seda küsimust arutasid. Seal käsitasin mina seda küsimust niiwiisi, et minu arwamise järele: kui riigiasutuste töolistele toetusraha makstakse, siis ei tõuseks sellega toetuse kogusumma palju suuremaks. Minu kalkulatsiooni järele, nagu ma seda teiste kuuldes ütlesin, ei tõuseks lisasumma üle 5 miljoni, misjuures iga töölise kohta võiks umbes 2.500 marka arwata, silmas pidades asjaolu, et nad keskmiselt 5.000 mk. kuus palka saavad. Nii käsitasin mina seda küsimust. Härra rahaminister aga ütles, et mina olla kawatsenud mingisuguse ettepanekuga esineda ja just ettepanekuga kindlal kujul, kus selgesti on öeldud, et töölised saavad toetusena 2.500 marka. Et mina selle ettepaneku pidin tegema, see ole-

tus oleks eksiarwamine. (K. Päts, põl.: Aga kas Teie teiste ettevõtete poolt ka olete, et neile abiraha anda, mis riigil on?) Teisel lugemisel tehakse ju kõik ettepanekud ja need ettepanekud on kõigile Riigikogu liigetele teada; järelikult, kui ettepanek on tehtud rühma poolt, kuhu mina kuulun ja kui mina ise ei ole ettepanekut teinud, siis ei ole oletatawate ettepanekute kohta minul tarwis seletust anda.

L. Johanson (sd.): Kui mina wahela hüüdsin härra rahaministri kõne ajal, kuipalju nendes ettevõtetes töölisi on, kelle pärast arwatakse selle seaduse kolmanda lugemise juures tarwilikuks seisukohta muuta, siis wastas selle peale rahaminister: tema ei tungida minule kallale. See on väga õige, ja mul on rõõm seda alla kriipsutada, aga millele küll härra minister kallale tungis ja nähtawasti tagajärgedega — on töolistele toetus, töolistele toetus sel ajal, kui otsustatakse ametnikkudele ja teistele riigiteenijatele toetust määrata.

Mis minu ettepanekusse puutub, siis on see täiesti selge. Selles on öeldud, et toetust saavad ka riigiasutuste ja -ettevõtete töölised. Seda ettepanekut piirab seesama asjaolu, mis on loetud piirawaks ka ametnikkude juures. Kui öeldakse, et kõne võiks olla ainult üksikutest ettevõtetest, siis mina ei mõista neid üksikuid ettevõtteid välja noppida, misjuures võiksid töölised toetust saada ja missugustes mitte, sest minu teada normeeritakse kõik palgad üleriiklikult ja see oleks loomuwastane, kui riigiettevõtetes kujuneks palgawahekord sarnaseks, et ühed oleksid kõrgemad, teistel madalamad palgad. Seda meil ka ei ole. Kui arwatakse, et tuleks maksta suuri summasid turbatöolistele, siis võiksin öelda, et mina käisin alles paar nädalat tagasi kõigis turbatööstustes, niipalju kui riigil neid üldse on, ja nägin, et seal ei ole praegu kuigi palju töölisi, kes on, need on pikaajalised. Turbatöö hooaeg on praegu lõppenud, ning seal on vähe töölisi, ja mina ei saa aru, miks peaksid need töölised toetusrahast ilma jääma, sest minu arwamise järele elawad turbatöölised palju raskemates olukordades, tingimustes, kui ühedki teised töölised Eestis. Nii wiltsates elutingimustes ei ole ükski teine tööline Eestis, kui seda on turbatööliline. Need töölised peawad elama nii,

tihti naisterahwad kui ka meesterahwad ühistes ruumides, ilma et neil ruumidel waheseina oleks. Neid selle seaduse alt wälja jätta ei tohi.

Niisamuti on lugu ka mõisatöölistega. Mina küsiks, palju neid mõisatöölisi on, niisama ka riigimõisaid, kui suure summa see wälja teeks? Statistika andmete järele on neid kokku umbes 4—500 inimest. (O. Gustawson, is.: Ei olegi niipalju!) Seal öeldakse, et polegi niipalju. Ma usun, see ei teeks kuigi palju wälja, kui nendele mõisatöölistele, kelle palk üle 4.000 ei tõuse, üks wõi kaks tuhat marka kuus antakse toetust. Kui meil kõik riigitööstused töötawad, kui on turbatööstuse hooaeg, siis on riigitöölisi 6.205 ümber. See on aga kõigesuurem tööliste arw, sest paljudes tööstustes, nagu näiteks turbatööstuses, lõpeb hooaeg juba septembri- wõi oktoobrikuul. Nii et töölistearw, kes peaksid toetusraha saama, ei wõi kuigi suur olla.

Mis puutub teistesse ettepanekutesse, nagu Eesti pank, siis minu teada Eesti pangas töölisi pole ja kui on, siis ainult üks wõi kaks, need wõiksid olla pühki- jad jne., seda wäikest teenijate arwu arwesse wõttes, wõiks neile toetusraha määrata.

Mis härra Jaakson'i ettepaneku põhjendusse puutub, nagu ei oleks minu ettepanek küllalt selge, siis pean ütleva, et minu ettepanek on väga selge, et kõik riigiettepanekute ja -asutuste teenijad käiwad käesolewa seaduse alla. Kui aga tahetakse täpsemalt ära määrata, kes selle seaduse alla käiwad ja kes mitte, kes vähemat toetust saawad, kes kõrgemat, siis see täpselt määramine sünnib sootu teise sihiga ja nimelt, et riigiettepanekute ja -asutustes üksikud töolisteliigid selle seaduse alt wälja jätta. See on sarnane talitus, mida mina kõigeparema tahtmise juures heaks kiita ei saa.

Mis puutub sellesse, et meie rühma poolt olewat teistsugused arwamised esile tulnud, ja olla räägitud 2½ tuhandelisest toetusest. Ka minu poole pööras härra aruandja ettepanekuga, et tehku mina ettepanek, et riigitöölised saawad 2.500 marka toetust, siis sellepeale ütleksin härra aruandjale, et tehku ta ise sarnane parandus seaduse lõppu, mina seda küll ei tee. Ja kui sarnane ettepanek tehakse, ei hääleta mina selle poolt, sest mis on tunnustatud õigeiks kõigi ametnikkude kohta, tuleb ka tööliste kohta tun-

nistada. Sel korral kui 90 miljonit wälja antakse ametnikkude toetuseks, ei leia mina wõimalikuks töölisi sellest ühekordsest toetusest ilma jätta, kelle peale kulusid kõigerohkem 5—6 miljonit wõiks minna. (Rahaminister O. Strandman: Palju rohkem.) Noh ütleme, kuigi kulusid 100% rohkem tuleb, siiski on see õigustatud.

J. Uibopuu (rhsw.): Lugupeetud rahwasaadikud! Mina kordan oma II lugemisel tehtud ettepanekut ja teen ühtlasi ettepaneku, lahus hääletada see osa, mis kõneleb kuuekuulise tähtaja wäljajätmisest ja lahus seda osa, mis liigitab toetusandmise redelitesse.

Härra Wirma wõttis II lugemisel sõna ja seletas, et minu ettepanekus alamad teenijad wälja on jäetud, nagu uksehoidjad jne. See ei wasta tõe. „Riigi Teatajas“ nr. 1/2 — 1923 a. 2. jaanuaril, 1 lehekülj 5. palgaaste 16-i näitab 250 mk. seega on kõik alamad teenijad minu ettepanekus sees. Kui keegi saaks 250 marka kuus ja temale poolekuu palk toetuseks antaks, siis on see iseenesest väga wäikene, mis suuri kulusid ei teeks. Nii et siin ei ole alamad teenijad mitte wälja jäetud, waid kõik on sees.

Juhataja L. Raudkepp: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja J. Zimmerman: Rkl. Jaakson'i poolt tehtud ettepaneku kohta II lõige paragrahw esimesest wälja jätta, pean ütleva, et selle lõike sissewõtmise küsimus ka rahaasjanduse komisjonis arutamisel oli. Rahaasjanduse komisjon seda läbi kaaludes, et täpseid andmeid mitte ei ole selle kohta, kui palju selle lõike sissewõtmise tagajärjel riigile kulusid juurde tuleb, ei pidanud seda parandust wastuwõetawaks. Sellepärast rahaasjanduse komisjoni nimel toetan härra Jaakson'i ettepanekut.

Juhataja L. Raudkepp: Palun Riigikogu liigetelt aega, et wõiksin läbi lugeda rkl. Uibopuu ettepaneku, et selgusele jõuda, kas see ettepanek on kooskõlas II lugemisel tehtud ettepanekuga.

On tehtud neli ettepanekut. Mina loen nad ette samas järjekorras, kui II lugemisel ja samas järjekorras paneksin nad ka hääletamisele.

Rkl. Uibopuu poolt on ettepanek tehtud: § 1 sõna järele „saawad“ kustu-

tada: „ja kes 1. nowembriks 1924 a. on olnud wahet pidamata wähemalt 6 kuud riigiteenistuses“ ja neljandas reas sõna „wiimase“ järele kustutada sõna „poole“ ja sõna järele „suuruses“ wõtta juurde järgmine: „neile, kes palka saawad 16-i astmest kunni 11 astmeni; poole kuupalga suuruses neile, kes saawad palka 11 astmest kunni 3-da astmeni, wiimane juurde arwatud, ja weerand kuupalga suuruses neile, kes saawad palka kõrgemalt 3-dat astet“.

Paragrahw 1 oleks järgmine: „§ 1. Kõigile riigiteenijatele ja õpetajatele, kes riigikassast palka saawad, määratakse ühekordset toetust wiimase kuupalga suuruses neile, kes palka saawad 16-i astmest kunni 11-da astmeni; poole kuupalga suuruses neile, kes saawad palka 11-dast astmest kunni 3-da astmeni, wiimane juurde arwatud, ja weerand kuupalga suuruses neile, kes saawad palka kõrgemalt 3-dat astet ja neile, kes on õigustatud saama perekonna-abiraha, weel lisaks perekonna-abiraha ühe kuu määral.“

Toetus maksetakse wälja 1. nowembriks 1924 a.“

Teine ettepanek rkl. Jaakson'i poolt: „§ 1-sest teine lõige: „käesolewas paragrahwis jne... ettewõtte teenistuses“ wälja jätta.“

Kolmas ettepanek rkl. Weberman'i poolt: „§ 1 juurde teen ettepaneku, wõtta järgmine märkus: -

Märkus: Neile, kes koosseisude wähenemise tagajärjel riigiteenistusest wabastatud, kuid enne kolme kuud uuesti riigiteenistusse tagasi wõetud, — arwatakse wabaoleku aeg teenistusaja hulka.“

Neljas ettepanek on aruandja poolt, wõtta olemasolewas märkuses sõna „suunas“ asemel „suhtes“. See parandus on redaktsioonilist laadi, ja kui selle wastu ei waielda, ei pane ma seda eraldi hääletamisele. Asun hääletamisele. Wabandage, siin ei ole mitte tähendatud, mida ettepanekus lahus hääletada. (Wahelhüüe põllumeeste ridadest: Lahus hääletada Weberman'i ja Uibopuu ettepanekud.) Palun rahu! (Juhataja helistab.) Palun ettepanekutegijat öelda, mida soowib ta lahus hääletada? (J. Uibopuu, rhwsw. poolt segane wahelhüüe.) Ei kuule, Palun ettepanekutegijat kirjalikult sisse anda. (K.P äts, põl.: Kas ei saaks wäikene waheaeg määrata. Chr. Kaarna, tões.: Kui ettepa-

nek on tehtud, siis hääletatakse, hääletamise ajal ei tehta ettepanekuid. L. Johanson, sd.: Ettepanek kirjutatakse waheaeg walmis. A. Tupits, põl.: Kas saab selgeks. M. Martna, sd.: Kas on waja wast waheaeg teha?) Ettepanekutegija soowib, et lahus hääletada see osa, kus on öeldud, et wälja jätta teises reas sõnad „ja kes 1. nowembriks 1924 a. on olnud wahet pidamata wähemalt 6 kuud riigiteenistuses. (K. Wirma, sd.: Ah riigiteenistuses? Kus teenistuses ta peab siis teeninud olema?) Ma leian, et ettepanek on segane ja ei ole mitte täpselt ära määratud, missugune osa siis õieti lahus hääletada tuleb, sellepärast kawatsen hääletada... Korra kohta on sõna rkl. Wirma'l.

K. Wirma (sd.): Ma arwan, et selle tagajärjel saab hääletada ainult korraga II lugemisel tehtud ettepanekut.

Juhataja L. Raudkepp: Ma panen hääletamisele Uibopuu ettepaneku korraga, nii nagu ta II lugemisel hääletamisel oli. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasilükatud. (Wahelhüüe põllumeeste rühmast: Ikka üks! — J. Uibopuu, rhwsw.: 5 häält oli wastu, rohkem polnud!) Hääletamisele tuleb rkl. Jaakson'i ettepanek, wälja jätta § 1 teine lõige: „Käesolewas paragrahwis tähendatud määral saawad ühekordset toetust ka riigiasutuste ja -ettewõtete töölised, kes 1. nowembriks 1924 a. on olnud wahet pidamata 6 kuud riigiasutuse wõi -ettewõtte teenistuses“. (Hääletatakse, loetakse hääli.) Poolt on 24 häält, wastu 24, seega on ettepanek tagasilükatud. (Hüüded: Sedelitega hääletada!) Soowitakse sedelitega hääletamist, palun sedelid wälja jagada. (Jagatakse sedelid.) Palun neid, kes on tähendatud ettepaneku poolt, kirjutada sedelile „poolt“, kes wastu, kirjutada sedelile „wastu“. Palun sedelid ära anda. Kas soowitakse ettepanekuid teha häälte äralugemiseks. (Hüüded: Juhatuse hooleks!) Palun juhatuse liikmeid häälte lugemisele asuda. (Loetakse hääli.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: Rkl. Jaakson'i ettepaneku poolt on antud 41 häält,

wastu 29 häält, erapooletuid 6, seega on ettepanek wastu wõetud. (L. Johanson, sd.: Ja mina arwasin, et 5. Müra, segased wahelhüüded.) Palun rahu! Häälendamisele tuleb rkl. Weberman'i ettepanek. (Segased wahelhüüded.) Ma palun rahu! Härra Piiskar, ma palun rahu. Soowitakse ettepaneku ette kandmist? (Hüüded: Ei ole waja. — Hääletatatakse.) Nähtawa enamusega on rkl. Weberman'i ettepanek wastu wõetud.

Häälendamisele tuleb seaduseelnõu esimene paragrahw ühes wastuwõetud parandustega. (Hääletatatakse.) Nähtawa enamusega on § 1 ühes wastu wõetud parandustega wastu wõetud.

Aruandja **J. Zimmerman** kannab ette ja eraldi häälendamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 2, 3 ja 4.

§ 2. Eelmises paragrahwis nimetatud kulude katteks awatakse riigi keskastutustele rahaministri poolt tarwilikul määral eelkrediidid.

§ 3. Käesolewa seaduse alla ei kuulu välisesitused.

§ 4. Käesolew seadus hakkab maksma tema wastuwõtmisega.

Juhataja **L. Raudkepp**: (O. Gustawson, is.: Palun sõna häälendamise motiivide kohta.) Häälendamise motiivide kohta on sõna rkl. Gustawson'il.

O. Gustawson (is.): Mõlema sotsialistliku rühma nimel on mul häälendamise motiivide kohta öelda järgmist. Kaks sotsialistlikku rühma häälatawad käesolewa seaduse wastuwõtmise poolt, waatamata, et III lugemisel on maha hääletatud meie kahe rühma ettepanekud — arwata riigiasutuste ja -ettewõtete töölised toetussajate hulka. Meie eeldame sellejuures, et keskrühmad, oma antud lubadusele truuks jäädes, meid toetawad siis, kui kahe sotsialistliku rühma poolt lähemal päewil esitatakse erinowell, mis lahendaks riigiasutuste ja ettewõtete töölise toetusraha saamise küsimuse.

Ühteaegu tahaksin ma rõhutada veel üht momenti, mis küll wormaltselt ei kuulu käesolewa seaduse alla, seda rohkem aga sisuliselt. See on riigiteenijate palgaküsimus üldises ulatuses. Riigikogu

wõttis 1924 a. riigi eelarwe arutamise puhul wastu järgmise soowiawalduse: „Riigikogu awaldab soowi, et Wabariigi Walitsus kõigekiiremas korras esitaks Riigikogule riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse muutmise seaduseelnõu, mis eestkätt ümber korraldaks alamate ja keskmiste astmete riigiteenijate palganormid ja tõstaks nad wastawalt praegusele elatismiinumile.“

Ma arwan, et see soowiawaldus on kohustaw Wabariigi Walitsusele ka nüüd, kus käesolewa seaduseelnõu alusel antakse riigiteenijatele ühekordist toetust, mis üldist häda kuigi tuntawalt wähen-dada ei aita.

Juhataja **L. Raudkepp**: Palun kõneleda häälendamismotiivide kohta.

O. Gustawson (is.): Häälatades käesolewa seaduseelnõu poolt, eeldame meie ühelt poolt, et Wabariigi Walitsus lähemal ajal esitab wastawalt Riigikogu poolt wastuwõetud soowiawaldusele seaduseelnõu, mis eestkätt ümber korraldaks riigiteenijate alamate astmete palganormid ja tõstaks nad wastawalt praegusele elatismiinumile, ja et teiselt poolt Wabariigi Walitsus ühteaegu sellega astuks samme riigiasutuste ning -ettewõtete töölise seisukorra parandamiseks nende töötasu kõrgendamise teel.

Juhataja **L. Raudkepp**: Asun lõpuhäälendamisele. (Hääletatatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu III lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **J. Zimmerman**: Teen ettepaneku käesolew seadus wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata, sest käesolew seaduseelnõu on redaktsiooni komisjoni liigete poolt läbi waadatud.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud, ja redaktsiooni komisjoni wastuwõetud seadus ei lähe.

Isiklikus asjas on sõna rkl. Uibopuu'l.

J. Uibopuu (rhsw.): Wäga lu-gupeetud Riigikogu liikmed! Minu kõnele hüüdis rkl. härra Soots wahele ja ütles: „Teie kaitsete oma wäiksemaid ametnikka.“ Selle ütelse peale wastasin mina: „Wabameelne partei ei ole ku-

nagi kõnelenud ega kirjutanud, et tema väiksemaid ametnikka kaitseks. Tema ei ole mitte üksikute kihtide, vaid kõikide kodanikkude huwised kaitseja.“ (J. Soots, põl.: Kask kõik kodanikud on teid walinud oma huwised kaitsma? — Mürä ja wahelhüüded paremalt poolt.)

Juhataja **L. Raudkepp**: (helistab): Palun rahu! Palun kõnelejat mitte segada.

J. Uibopuu (rhwsw.): Selle härra Soots'i ütelse peale ütlesin mina edasi, et rahwuslik-wabameelne partei ei ole mitte niisugune, kes üksikute kodanikkude huwised kaitseks, nagu seda teeb härra Soots'i seljataga seisew rühm. Pärast wõttis härra Weberman sõna ja ütles, et see ei ole mitte rühma, waid rkl. Uibopuu seisukoht. Mida wäljendas see härra Weberman'i ütetus, see jäi mulle arusaamatuks, sest minu teada kaitseb

rahwuslik-wabameelne partei kõigi huwised, mida mina ikka olen teinud ja kõigi kodanikkude huwised kaitsnud. (Naer.)

4. Tolli-põhitariifide osalise muutmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **L. Johanson** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu seaduseelnõu pealkiri.

Tolli-põhitariifide osalise muutmise seadus.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 1. Kaupade sisseweo ja wäljaweo ning tollimaksude määrusega 19. detsembrist 1923 a. („Riigi Teataja“ nr. 4/5 — 1924 a.) maksmapandud tolli-põhitariifide osast I A muudetakse ja määratakse kindlaks allpool tähendatud §§-de punktid järgmiselt:

Tariifi		Kaupade nimetus	Tollimäärad	
§§	Punktid		Alus	Kuldfrangid
1	2	(jäab muutmata)	(jäab muutmata)	0,11
3	1	„ „	„ „	0,21
22	1	„ „	„ „	0,17
	2	„ „	„ „	0,17
57	1	jalanõud eraldi nimetamata	„ „	4,50
	2-a	jalanõud jämedast wärwimata ja mitte mustatud looma lõhknahast (mõlemalt poolt lõhestatud)	„ „	ilma tollita.
	2-b	jalanõud täielikult wõi osalt valmistatud shewroo wõi shewrett nahast wõi linasest, puuwillasest wõi willasest riidest, olgugi ilustustega	„ „	15,00
	2-c	jalanõud täielikult wõi osalt valmistatud seemisnahast wõi naha sortidest, mis t. t. § 55 p. p. 4 ja 5 on tähendatud	„ „	30,00
	3	jalanõud siidi-, poolsiidi- ja brokaat-riidest	„ „	90,00
62	3-b	lina- ja seesamiseemned; kaubandus-tööstusministeeriumi eritunnistuste põhjal ka päewalille ja teised seemned ning kopra oliwabrikutele ümbertöötamiseks	„ „	0,013

Tariifi		Kaupade nimetus	Tollimäärad	
§§	Punkt- tid		Alus	Kuldfrangid
85	2	(jäab muutmata)	(jäab muutmata)	0,04
135		" "	" "	1,10
162	1	" "	" "	0,08
	2	" "	" "	0,22
	3	" "	" "	0,05
182	3	" "	" "	0,18
187	1	" "	" "	3,00
	2	" "	" "	4,50
	3	" "	" "	14,70
	4	" "	" "	30,00
188	1	" "	" "	4,50
	2	" "	" "	7,50
	3	" "	" "	22,50
	4	" "	" "	37,60
199	1	" "	" "	5,60
	2	" "	" "	11,30
209	1	" "	" "	11,30
	3-a	" "	" "	5,30
	3-b	" "	" "	15,00
	4-a	" "	" "	30,00

Siin tuleksid teha mõned parandused. Nimelt on siia üles võetud ka need punktid, mis muutmata jäid, kuna seadus peaks ainult muudetud punkte sisaldama. Need punktid olid komisjonis kõne all, kuid komisjon jättis nad muutmata. Paljuduses on wead sisse jäänud ja sellepärast tuleks maha kustutada 57 punkt 3, siis 187 punkt 4, 188 punkt 4 ja 209 punktid 3-b ja 4-a. Rahaasjanduse komisjoni nimel ühinen sellega.

Juhataja L. Raudkepp: Ettepanek on tehtud korra kohta rkl. Juhkam'i poolt koosolek lõpetada. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 9 häält, vastu 27, seega on otsustatud koosolekut jätkata.

A. Jõeäär (sd.): Väga lugupeetud härrad rahvasaadikud! Mina mõtlen teha tariifi kohta ainult ühe parandus-ettepaneku, nimelt nisude ja nisujahu kohta ja panen ette, tariifi § 1-es punkt 2-es tollimääradeks võtta ilma tollita,

samuti § 3-das punkt 1-es — ilma tollita. Selle ettepaneku põhjendamiseks luban endale järgmist öelda. Esiteks, selles osas, mis puutub nisude või tariifis niinimetatud „nisutrade“ tolli ärakaotamise kohta.

Rahaasjanduse komisjon oma selguskirjas leiab, et nisujahu tolli sarnasel kujul, nagu ta komisjoni poolt esitatud, meil tarvilik olla põllumajanduse huvisid silmas pidades. Järelikult ei ole siin tegemist fiskaalse tolliga, ka mitte tarvitamise piiramistolliga, vaid puht kaitsetolliga. Selle küsimuse kaalumise juures pean aga kõigepealt tähendama, nagu seda juba rahaasjanduse komisjonis tegin, et mina isiklikult sellel seisukohal asun, et põllumajandust teatud tingimustel toetada tuleb. (A. Jürman, põl.: Väga ilus seisukoht.) Nii et põhimõttelikult mina selles asjas isegi meie kõigeparemal tiival asuwa põllumeeste rühma esitajate arwamisest lahku eilähe, ja seda juba sellest seisukohast välja min-

nes, et meie proletariaadist ka suurem osa seal maal elab, ja kui põllumajandus paremale järjele tõuseb, siis on maa proletariaadil võimalik omale paremaid palgatingimisi kätte saada, kuna kehwal põllumehel ei oleks võimalik ka oma tööli- sele väärilist tasu maksta.

Seda silmas pidades palun arwesse wõtta, et mina oma ettepanekut, nisu toll ära kaotada, mitte sellepärast ei tee, et põllumajandust waja ei ole toetada, waid hoopis teistest seisukohtadest wälja min- nes. Kõigepealt tuleb silmas pidada seda, et käesolew seadus ajutist iseloomu kan- nab juba selletõttu, et praegu peetakse läbirääkimisi Lätiga tolliuniooni teosta- mise asjus ja arwatawasti tulewad juba lähemal ajal tähtsamad muudatused sel- les tariifis ette wõtta selleks, et neid koos- kõlla wiia naaberriigi tollitariifidega. Selletõttu on muudatuste mõju, mida käesolew eelnõu kawatseb tollitariifis teha, õige lühikeseajaline, seega wõiks kaalumisele tulla küsimus, kas meie nisu- kaswatamine selle lühikese aja jooksul, mille peale seadus oma mõju suudab awaldada, nimelt eeltulewa talwe jook- sul, sarnast kaitsetolli wajab produktsi- ooni tõstmiseks. Silmas pidades seda tõ- siasja, et nisusaak järgmisel aastal eel- misel mahakülwatud seemnest oleneb, ei wõiks kõnet sellest olla, et kui toll mõel- dud on nii lühikese aja peale, et see siis üldse mõju suudaks produktsiooni tõst- miseks külwipinda suurendades soowita- was sihis awaldada. Kuid kui härrad Riigikogu liikmed wähekeste süwenewad nendesse statistilistesse andmetesse, mida mina siin praegu ette kawatsen tuua, siis peate ka teie, härrad „põllumehed“, sel- lele otsusele tulema, et määrates kaitse- tolli nisujahudele, teie seda tolli peale panete ka maal elawatele põllumeestele ja seda järgmistel kaalumistel. Statisti- liste andmete järele oli nisusaak niihästi talwe- kui ka suwenisu, kokku 1922 aas- tal, seeme maha arwatud 1.051.119 puuda, see on natukene rohkem kui rahaasjan- duse komisjonis arwatud. Statistilised andmed on wõetud Eesti põllumajandu- sest. Sissewedu on olnud 1923 a. nisu- terasid 1.000.407 puuda ja jahu 816.841 puuda. Kui sellest wäljawedu, mis õige wäikene on, — 8 puuda nisu ja 677 puuda jahu — maha arwata, siis on sisseweo ülekaal kokku 1.816.563 puuda. Rukiste wahekorid on aga hoopis teistsugune, pu- has rukki omasaak 1922 a. 7.320.393 puuda

ja sisseweo ülekaal ühes jahudega 1.552.833 puuda. Kui arwesse wõtame elanikkude jaotust linna ja maa wahel ja silmas peame, et linnades elab meil wiit- mase rahwalugemise andmete järele 264.000 inimest sadadega ja maal 846 tu- hat, tähendab, wähem kui $\frac{1}{4}$ kogu rahwa- arwust elab linnades, ja eeldame, et söö- mise ning jahude tarwitamise juures kõ- hud kõigil inimestel ühesuurused on, siis wõime täpselt selgusele jõuda nii linnas kui maal äratarwitatawa wiljakwantumi wahekorra üle. Kui kaitsetollist üldse kõ- net wõiks olla põllumajanduse huwides, siis wõiks juttu olla kaitsetollist rukkite- rade peale, mitte aga nisu peale, sest tõe- poolest meie linnad tarwitawad peale wäljamaalt sisseweetawa ka weel osa ru- kist, mida meie oma maa produtseerib. Keskmiselt tuleb kokku arwates meie rukkitarwitus, sissewedu ühes arwatud, aastas umbes 8.873.000 puuda, see on 8 puuda ümber hinge peale, ja sellest läheks linnade arwele 2.115.000 puuda, tähendab, enam kui 600.000 puuda rohkem, kui wäl- jast sisse weame.

Nisudega on lugu aga ümberpöördu- t. Meie oma produktsioon ja sissewedu teeb wälja kokku 2.867.682 puuda, see on um- bes aastas elaniku kohta $2\frac{1}{2}$ puuda. Sel- lest tarwitawad ära linnad oma tarwita- jate arwu juures 680.000 puuda ja maa 2.270.000 puuda. Järelikult meie põllu- majapidamised produtseeriwad umbes 1 miljon puuda nisu, kuna ümmarguselt maal (peale linnade) tarwitatakse 2.270.000 puuda, tähendab sellest nisust, mis wäl- jamaalt sisse weetakse, läheb suurem osa maale. Kas otsekohe põllumehele, maa- harijale enesele, osalt tuleb ka seda ette, et põllumehed ise seda kallist Ameerika püüli ostawad, — kuid üks osa sellest sis- seweetud nisust läheb küll maal nendele maata inimestele, kes seal kas käsitööl kas põllumajanduses palgalistena wõi muul wiisil teenistuses. Kindel on igata- hes see, et meie põllumeestel ka palju suurema nisusaagi juures siiski sellest lä- hematel aastatel ei jätkuks linna toomi- seks, waid nad tarwitawad selle ise ära, ning siis oleks ka neile täiesti ükskõik, kas tolli tõttu nisupuud 200 marka kallim wõi odawam, sest ise oma tarwitamise juu- res ei märi see hind põllumehele mingi- sugust osa, see wõib isegi teatud asja- oludel talle kahjuks olla, kui näiteks tulu- maksu selle tõttu rohkem tuleks maksta. Seega siis, kui Riigikogu peaks arwami-

sele tulema, et nisutoll tuleb üldse määrata, siis määrab ta sellega kaudse maksu ka meie põllumeestele; üldse läheks sest maksust ainult üks kolmandik osa linnade kanda ja kaks kolmandiku maa kanda ja kui meie selle tollipuudade järele, mis sisse weetakse, ümber arwame, siis näete härrad põllumehed, kui mitmesaja miljonilise summa teie sellest oma kanda saate. Edasi, kui tollikõrgenduse mõju kauema aja peale kawatsetakse, loodetakse, wõib olla, et selle mõjul edaspidi hakkame ise sedawõrd rohkem nisu produtseerima, et meil seda üldse enam sisse wedada ei tule. Mina arwan kõigepealt, et meie käesolewal aastal, kui meie ühtelugu tõuswat elukallidust silmas peame, selles sihis weel tollisid arendada ei tohiks. Teiseks wäheneks selle läbi rukki külwipind wastawalt. Wäljast tuleks seega rukist sisse wedada rohkem. Esimesel lugemisel tähendati siin härra Riigikogu esimehe poolt wahele, et nisukaswatuse juures riisiko palju suurem on kui rukkikaswatuse juures ja selletõttu üldse küsitawaks jääb, kas soowitaw on meil nisukaswatamise peale üle minna rukki asemele. Ma ei tea, kui suur see different, wõi wahekasu sellejuures oleks, kuid kasu jääks igatahes wäga küsitawaks. Kui hakatakse nisu rohkem produtseerima, siis wäheneb wastawalt rukki külwipind, ja meil tuleks rukist rohkem wäljast sisse wedada. Meil weetakse praegu juba rukist sisse umbes 1.500.000 puuda. Kahtlane on igatahes, kas meie põllumees nisukaswatuses kunagi Ameerika nisukaswatajatega wõistelda suudab, kus wõimalik on maad harida hoopis teistsuguste abinõudega, kui seda meie kehwapind lubab. Selles mõttes on Daani põllumeeste seisukoht, kus ometi, wõrreldes meie maaga, maapind palju parem, ja seega rohkem eeldusi on nisu kaswatuseks — täitsa õige, kui nemad terawilja tollist täiesti wabaks jätsid... (W a h e l h ü ü e p ö l l u m e e s t e k o g u d e p o o l t : D a a n i j a m e i e w a h e l o n s u u r w a h e l !) ...nemad on arwamisele tulnud, et nemad oma põllumajandust tõsta wõiwad ka ilma terawilja kaswatuse kaitsetollideta. Mina arwan, ennem wõime meie siiski Daanit eeskujuks ja wõrdluseks wõtta, kui teisi riike, kes nii pinnasuuruse kui ka elanikkude koosseisu poolest meiega wõrreldawad ei ole. — Daanit on wõrdluseks ette toonud kõigerohkem just põllumehed.

Daani on igatahes põllumajanduslik riik, ja nagu põllumehed ise on toonitanud, tuleb ka meil põllumajandust riigis esimesele kohale seada, sest tööstus meil esimest osa ei mängi ega saagi lähemas tulewikus mängima. (W a h e l h ü ü e.) Sellest ajast saadik on Daanis wili tolliwaba, kui seal põllumehed hakkasid juhtiwat osa mängima. Meil walitsewates oludes oleks põllumeestele karjasaaduste produtseerimine kasulik, kui terawilja kaswatamises wäljamaaga wõistlemine, sest ma arwan, esimene annab palju rohkem sissetulekut, ja kui ma ei eksi, on põllumehed ise ka sellel arwamisel, sest meie maal, kus wõrreldes põllumaaga suurem osa on heinamaade ja karjamaade all, on juba selletõttu palju rohkem eeldusi karjakaswatuse edendamiseks kui Daani maal. Sellepärast näib mul ka, et suurenew tendents wälja wedada karjakaswatuse saadusi, nagu wõid, samuti ka teisi piimaprodukte, et see igatahes palju otsarbekohasemale alusele on rajatud, kui wilja produtseerimise suurendamine karjakaswatuse kahjuks. Ka nendest kaugeimatest põllumajandusliikudest sihtidest wälja minnes wõiks meil wäga hästi kõne alla tulla wiljatolli täielik ärakaotamine. Rääkimata sellest, et üldise elukalliduse tõusu tagajärjel, mis tollide tõstmisega ühenduses, ka tööstussaaduste hinnad tõusewad, mida põllumehed tarwitawad, kuna siis, kui põllusaadusi odawamalt kätte wõidakse muretseda, ka meie töölise eluhoid odavam oleks ja selle tõttu tööstussaaduste hinnad alaneksid. — Kasu sellest oleks üldine. Nii siis ma arwan, ei wõiks olla selles küsimuses kahte arwamist, wähemalt praeguse asja seisukorra juures nisutolli üldse waja ei oleks, ei ühegi rühma huwides, kes Riigikogus esitatud. Igatahes aga peaksid kõik sellega ühinema, et sarnane mitmekordne suurendamine, nagu seda on ette wõtnud meie praegune majandusminister, millegagi õigustatud ei ole. Ma ei taha pikemalt küsimuse juures peatada, kuiwõrd iseäralik see samm weel selle tõttu on, et wiimane suurem kõrgendus ette wõeti siis, kui juba Riigikogu poolt wastu oli wõetud seadus, mis ministritelt õiguse wõttis tollisid muuta. Sarnase sammu, ma leian, peaksid kõik Riigikogu rühmad üksmeelselt hukka mõistma. (M. J u h k a m. t ö e r. : K a s u t a t i ä r a s e e l o o m u l i k õ i g u s, m i s o l i.) Soo, Riigikogu poolt wõeti wastu seadus, mis walitsuselt

õiguse wõtab tollisid muuta, kuid muudatus wiiakse siiski läbi paar päewa enne, kui seadus wäljakuulutamise läbi jõusse astub ja pannakse maksma mitte millegagi põhjendatud tollikõrgendus. (Chr. Kaarna, tõer.: Olid põhjendused, aga Teie neid ei tunnista.) Sellega taheti näidata, et meil on veel võimalus, ja meie ei taha wiimase silmapilguni arwestada rahwaesituse tahtmisega, kes meil need võimalused otsustas ära wõtta. Põhjendus on sarnane, mis ei kannata wälja mingisugust arwustust. (Rahaminister O. Strandman: Tulge, tehke paremini, Teie olete suur spetsialist!) No jah, härra Strandman on ka suur spetsialist. (Rahaminister O. Strandman: Ma nii targalt ei räägi, kui Teie, ja ei julge ka sarnaseid oletusi teha.) Mina ei hinnanud praegu tollide tõstmist eriti rahaasjanduslikult seisukohalt, waid sellest seisukohast, kuiwõrd Teie rahwaesituse poolt awaldatud tahtewaldust ignoreerisite. (Rahaminister O. Strandman: Kui maha põleb, siis tuleb ka rahwaesituse arwamine nurka heita.) Ma loodan, et selles majapõlemise kustutamise asjas järeldused wõiksid wastupidised olla härra ministri arwamisele, sest esimesest tollide tõstmisest oleks küllalt jätkunud selle majapõlemise kustutamiseks. (Rahaminister O. Strandman: Ma oleksin sisseweo ära keelanud.) Jah, selle wastu mul ei oleks midagi, siis oleks tulnud esineda Riigikogule sellekohase seaduseelnõuga, mis oleks võimaluse andnud sissewedu seisma panna.

Nüüd aga, minnes edasi teise küsimuse juurde, nimelt jahutolli juurde, pean nii iseäralik kui see ka näib, ka siin ettepanekuga esinema, sarnasel korral, kui nisutoll ära jääb, ka jahutoll täiesti ära kaotada. (Wahelhüüe paremalt poolt: Kõik tuleks ära kaotada!) Jahutolli allesjätmisest wõiks ainult sarnasel korral juttu olla, kui meie leiaksime tarwilikuks olevat, meie jahutööstust kaitsta wäljamaa tööstuse wastu kaitsetolli abil. Rahaasjanduse komisjon otsustas selle küsimuse küll jaatawas mõttes, kuid mina isiklikult asun teisel seisukohal, ja järgmistel põhjustel. Wäljamaal, näiteks Rootsis, ei ole weskitel tollikaitset. Ometi tulewad nad omaga wälja. Meil on töäjõud palju odawam

kui Rootsis. Seega meie weskid wõiksid odawamalt töötada. Leitakse aga, et jahutööstus kaitset wajab, siis loomulikult tuleb teine küsimus, kui suur see kaitse peab olema. Ka selle juures on mul ise arwamine, et see kaitsetoll ei tarwitseks nii suur olla, nagu rahaasjanduse komisjon on ette pannud. Waatame, kui palju see kaitsetoll tarwitajale maksma läheb. Kui meie waatleme sissewedu, siis näeme, et möödaläinud aastal weeti sisse 1.180.000 puuda ümber tera ja jahu. Eelmistel aastatel olj arw teistsugune. Ma loodan igatahes, et tollid niipalju kaasa mõjuwad, et nisude sissewedu väheneb, kuid teisest küljest rukist tuleb wast rohkem sisse wedada. Siiski on lugu niisugune, et ka suure tolli peale waatamata, tuleb nisu siiski sisse wedada, vähemalt 1 miljoni puuda ümber aastas, selle tõttu, et teatud arw produkte toitmiseks waja läheb, mida maa ise produtseerida ei jõua. Kui praegune rahaasjanduse komisjoni tollimäär wastu wõetakse, teeb see weskite kaitseks 65 marka puuda pealt, seega tuleks meie tarwitajal sarnasel korral maksta umbes 65 miljonit aastas, ja see summa läheks meie tarwitaja taskust ettewõtjate taskusse ja kui palju sellest ettewõttele puhast tulu jääb, see on muidugi ettewõtjate saladus. Hindame seda rahwamajanduslikust seisukohast. Tähendab selleks, et jahutööstusel oleks võimalik anda tööd 200 töölisele, tuleb tarwitajatel 65 miljonit ligi maksta, sest selle summa on rahaasjanduse komisjon tarwilikuks leidnud jahutööstuse kaitseks sisse wõtta. Kui meie aga need kaks sada töölist wõtaksime täiesti riigi pensioni peale, nagu komisjonis kaupmeeste esituse poolt ette toodi, ja maksaksime igale töölisele kas wõi 100.000 marka aastas ja paneksime nad isegi seisma nii, et nad mitte midagi ei tee, siis teeks see ikkagi ainult 20 miljonit aastas wälja. Aga ma loodan, et neid prii leiwa peale ei pruugi panna, waid wõib neile siiski tööd leida ka mõnes teises tööstus-harus. Miks maksame meie siis wälja peale selle wahe veel 45 miljonit? Meie töösturid ütlewad, et meie tööstus on niisugustes oludes, et nemad on sunnitud nii palju wäljamaa wabrikutest kallimalt produtseerima. Aga meie rahwamajandusele ei ole sellest mingit kasu, ja sarnasel korral, kui meil teri ikkagi tuleks sisse wedada, siis parem hoiame need 65 miljonit laialistele tarwitajate hulkadele kokku, ja

see tööstusharu, mis nii suurte kahjudega peaks töötama, likwideeritaks loomulikult. Seda enam, et siin ebanormaalne wahekord tera- ja jahutollide wahel ning sellest tekkinud teenistuswõimalused on esile toonud kapitaalide juurdewoolu jahutööstusse, uute ettewõtete asutamise näol. Mina usun, et see wabrik, mis meil enne olemas oli, oleks suutnud wist jahwatada nisu rohkem, kui Eesti riik nisu-jahu üldse tarwitab. Kui siin aga kapitaal ennast hakkab mahutama konkureeriwatesse ettewõtetesse, mis lõpuks nii suuri tulusid ei anna, nagu ühel wõi teisel põhjusel seda loodeti, siis ei ole see rahwamajanduslikult mitte soowitaw, waid see kapitaal peaks otsima teisi teid ja ennast mahutama teistesse ettewõtetesse, kus see meie rahwamajandusele kasu wõiks tuua.

Sellest seisukohast wälja minnes arwan, et on küllalt põhjendatud ettepanek ka nisujahu pealt tolli täiesti ära kaotada, ja loodan, et Riigikogu mõlemad ettepanekud niihästi terade, kui ka nisujahu tolli ärakaotamise kohta leiab wõimalikuks wastu wõtta. Kui aga Riigikogu sellega ei peaks ühinema, ja teatud tolli siiski peaks alles jätma, niihästi terade kui ka jahu peale, siis tuleks igatahes wahekord jahu- ja teradetolli wahel uuesti ümberhindamisele wõtta, sest see wahekord on ebanormaalselt suurena jahude kasutiks wälja kujunenud rahaasjanduse komisjoni poolt ette pandud kujul. Sarnasel kor-

ral, kui tõepoolest leitakse tarwilik meil jahutööstust alles hoida, ja kui arwesse wõtta kõik need wiimaste peensusteni wäljatöötatud kalkulatsioonid, siis on küllalt selle tööstuse kaitseks toll 42—44 margani jahupuudast. Ja kui meie weel sinna juurde lisame, ning isegi 50 mk. puudast kaitsetolliks arwame, siiski leiame, et rahaasjanduse komisjon on 15 marka puudast jumalamuidu juurde pannud, ja see teeb 1. miljoni puuda pealt 15 miljonit marka aastas wälja. Meie terve Eestimaa wallad kokku ei anna oma waestele toetust aasta peale rohkem wälja, kui 15 miljonit, ja nüüd tahetakse ühelle wõi kahele ettewõttele nji palju toetust lubada rahwa kulul. Selle tõttu arwan mina, tuleks jahu kaitsetolli igatahes wähendada — mina ei saa seda ettepanekut mitte teha, sest minu ettepanek on kaugemaleulatawam, aga loodan, et selle ettepaneku teewad need rahaasjanduse komisjoni liikmed, kellel need kalkulatsioonid teada, ja kes wõiks sel teel kaasa aidata selleks, et õiglane wahekord siin jalule seataks.

Juhataja **L. Raudkepp**: Wahepeal on ettepanek tulnud korra kohta, et koosolek lõpetada. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 19 häält, wastu 13. — seega on otsustatud koosolek lõpetada.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 2.15 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **L. Raudkepp**.

Abisekretäär **J. Wain**.